

Апавяданні

ПЕРШАЕ КАХАННЕ

Сям'я Шостакаў жыла тады ў невялікай вёсцы Гулічы, што стаяла за два кіламетры ад не шырокай, але маляўнічай рэчкі Ясенькі. У вёсцы налічвалася ўсяго каля дваццаці хат. Усе гуліцкія школьнікі былі маладзейшыя за Яўгена і вучыліся ў тамашняй пачатковай школе. Шостак жа — сямікласнік, таму хадзіў у школу ў мястэчка Азярцы. Гэта па другі бок рэчкі Ясенькі, туды кіламетры са два. З Гулічаў у Азярцы акрамя яго хадзіла яшчэ адна дзяўчынка — высокая танклявая Марылька Кранько, таксама сямікласніца. Вядома ж, Яўген сябраваў з ёю. У школе яны сядзелі за адной партай, канчаліся заняткі — разам ішлі дамоў. Па поўдні, зноў-такі ўдваіх, рыхтаваліся да ўрокаў. Улетку працавалі на сенажаці і ў полі, вечарамі гулялі ў лапту, зімою каталіся на лыжах і санках. І так было заўсёды.

І вось, калі Марылька з Яўгенам ужо вучыліся

ў сёмым класе, іх запрасілі на школьны навагодні баль старшакласнікаў. У актавай зале зіхацела рознакаляровымі агеньчыкамі ёлка, іграў аркестр, і не менш ярка зіхацела Марылька — расчырванелая, радасная. На ёй была блакітная, пад колер вачэй, сукенка ў крапінку, светлыя валасы сцягнуты ў пучок і завязаны шырокай, таксама блакітнай, стужкай. Танцавала яна з высокім чарнявым дзесяцікласнікам Мішам, па мянушцы Свістун. О, як яны прыгожа плылі ў вальсе! Нетаропка, роўна, толькі ў такт музыцы ціха пагойдваліся, нібы хвалі на Ясенцы ў добрае надвор'е. Міша часта нахіляў галаву і шаптаў Марыльцы нешта на вуха. Яна тады крыху адводзіла ад яго твар, уважліва глядзела і тут жа весела смяялася.

У той вечар у Яўгена ўпершыню моцна зашчы-мела сэрца. Чаму Марылька танцуе з Мішкам Свістунам, чаму так радасна пазірае на яго і весела смяецца? Ад гэтых думак яму аж гарача зрабілася. Танцаваць ён не ўмеў, а далей так стаяць і глядзець не было ніякай моцы. І ўлучыўшы момант, калі Марылька глянула ў яго бок, рэзка павярнуўся і пайшоў да выхада. Калі ў раздзявалцы ўжо нацягваў кажушок, нехта тузануў яго за рукаў.

— Марылька! Ты чаго тут?! — здзіўлена спытаў Яўген.

— Як чаго? Пойдзем разам дадому, — спакойна адказала яна.

— А Міша Свістун?

— Мішка добры для танцаў. А мы ж з табою суседзі, свае, — зноў спакойна адказала Марылька і засмяялася.

Калі выйшлі са школы і накіраваліся па вуліцы, настрой у дзяўчыны не змяніўся. Яе пявучы голас і звонкі смех нагадвалі гукі меднага званочка.

У наступныя дні адносіны ў Яўгена з Марыль-

кай знешне былі нібы ранейшыя: ішлі разам у школу і вярталіся дамоў, рабілі ўрокі. Але Шостак хутчэй адчуў сэрцам, чым зразумеў, што з ім нешта сталася. Раней раніцай маці доўга не магла яго дабудзіцца, цяпер жа ўскокваў з ложка пасля першага яе слова. І ўсё таму, што ўяўліў скорую сустрэчу з Марылькай. Яўген не раз лавіў на сабе доўгія, нібы прыдзірлівыя погляды дзяўчыны. Яму ад гэтага станавілася і радасна, і трывожна.

Марылька часта хварэла ангінай. Кожны год, як толькі са стрэх пачыналі мільгацець, дзынкаць іскрынкі капажу, а заснежаныя пагоркі лысець ад праменняў веснавога сонца, шыя Марылькі аказвалася абкручанай белай касынкай, а голас траціў звонкасць, станавіўся співаватым і ціхім. Так здарылася і ў тую памятную вясну. Толькі на гэты раз хвароба зацягнулася, і Марыльку бацькі адвезлі ў бальніцу ў Азярцы.

Кожны дзень пасля ўрокаў, узнікаючы ботамі пырскамі, Яўген бег да драўлянага будынка бальніцы, што сталёў на ўскрайку мястэчка. Яго прыходы сюды, здаецца, падабаліся ўсім — і ўрачу, і сёстрам, і санітаркам. Адна з іх — цётка Клава, як толькі хлопец убягаў у прыёмны пакой, хуценька працягвала яму бялюткі халат.

— Ідзі, ідзі хутчэй, Шостак. Гавораць, што Марылька ноччу цябе ў сне ўспамінала, — ці то ўсур'ёз, ці то жартам паведамляла яна, хітравата ўсміхаючыся.

Яўген куляй урываўся ў палату і, забыўшыся прывітацца, спалохана глядзеў на крыху пачырваневышыя вочы дзяўчыны.

— Як ты? — ціха пытаўся ён.

Марылька радасна ўсміхалася, прыўзнямалася з падушкі, працягвала адразу абедзве рукі, таксама ціха гаварыла:

— Я ведала, што ты вось-вось прыйдзеш, бо якраз сонейка заглянула ў акно нашай палаты...

Шостак садзіўся на край ложка, трымаў яе гарачыя рукі ў сваіх, і яны, назіраючы адно аднаму ў вочы, доўга шалталіся, здаецца, аб усім на свеце. Але праз нейкі час твар Марылькі становіўся заклапочаным, яна яшчэ вышэй прыўзнялася на падушцы, казала больш сур'ёзна і цвёрда:

— А зараз паказвай, што задалі на дом у школе.

Яўген хоць і неахвотна, але пакорліва выпускаў яе рукі, даставаў з ранца падручнікі, сшыткі. І зноў, як і некалі раней, яны рабілі ўрокі.

Неяк раптам Шостак прагнуўся і быў вельмі здзіўлены: ужо на столі бегалі сонечныя зайчыкі, а маці дагэтуль яго не разбудзіла. Хуценька апрагнуўся і выглянуў на кухню. Маці якраз высыпала бульбу з каша ў цэбар, разагнулася.

— Пачалася паводка, сыноч,— загаварыла яна.— Ясенька яшчэ ноччу загула. Дзядзька Васіль вазіў малако ў Азярцы. Дык калі вяртаўся, ледзь пераехаў рэчку на калёсах. Са школы перадалі, што адпусцілі вас на канікулы.

У Азярцоўскай школе вучняў на веснавыя канікулы адпускалі на час паводкі, бо многія масты крыгаход зносіў і з большасці вёсак у час вялікай зады дабрацца ў мястэчка было цяжка.

Спачатку Яўген нават узрадаваўся. «Вось і добра, што не трэба ў школу,— падумаў ён.— Збегаю ў Мілеўскі лясок, нарву пралесак і занясу іх Марыльцы ў бальніцу». Яшчэ ўчора ў ельніку ён наледзеў купінку блакітных, нібы вочы ў Марылькі, першых веснавых кветак. «Але як дабяруся ў Азяры?! — раптам нібы апякла думка.— Ясенька зараз урліць, напэўна, як раз'юшаная».

— Схаджу і гляну, што робіцца на рэчцы, — сказаў Яўген і стаў нацягваць кажушок.

Маці нічога не адказала, бо, здаецца, і не пачула яго як мас быць — якраз варочала качаргой га лавешкі ў псчы.

Як толькі Шостак выйшаў на двор, — зразумеў што ўсяго за адну ноч вясна ахапіла ўсё наваколле. Было цёпла і мокра, снег пачарнеў і асеў, а з-пад плота ўжо цурчалі ручайкі.

За вёскай Яўген звярнуў у ельнік і неўзабаве адшукаў чысты ад снегу ўзгорачак, на якім красаваліся кветкі. Свяжукія блакітна-фіялетавыя венчык пляёстак абрамлялі апушаныя зялёныя лісцікі. Хоць кветак расло тут многа, хлопцу шкада было іх зрываць. Ён выбраў толькі пяць самых прыгожых і буйных пралесак. «Няхай у Марылькі па ўсіх прадметах будуць адны пяцёркі» — весела падумаў ён, падміргнуў сам сабе і накіраваўся да дагогі.

Калі Шостак падышоў да Ясенькі, стала ясна, што паводка ўжо набрала поўную сілу. Варочаліся і ламаліся льдзіны, а цёмна-зялёная плынь круціла і несла вырваныя з карэнем дрэўцы, нейкія слупкі, жэрдачкі, дошкі, іншы ўсялякі дзуд, смецце. Нерухама з вады выглядвалі толькі вялізныя камяні. Яны, бліскучыя і аслізлыя, нагадвалі лбы нейкіх казачных істот. «Вось па гэтых камянях і паспрабую перабрацца на той бок», — вырашыў Яўген, і, доўга не раздумваючы, скокнуў на шырокі камень, што ляжаў бліжэй ад берага. Тут крыху затрымаўся, каб перавесці дух і вырашыць, куды пераскочыць далей. Побач быў яшчэ адзін роўны камень. Пераскочыў на яго. Далей, метры за два, ляжала вялізная цёмна-бурая акруглая глыба. Шостак крыху прыгнуўся, напружыўся і скокнуў. Падэшвы бо-таў, падбітыя шырокімі жалезнымі цвікамі, лясну-

і аб граніт і саслізгнулі, а Яўген па грудзі апы-
уўся ў вадзе. Холаду спачатку не адчуў, толькі
ачуў, як імкліва праносяцца міма льдзіны, шмат-
і паблеклай травы, саломы. Кінуў позірк на той
ок, куды пераходзіў, і за некалькі метраў ад сябе
рыкмеціў голыя галіны лазовага куста, што тыр-
алі з вады. Трымаючы ў руцэ над галавой букецік
ралесак, асцярожна зрабіў у тым кірунку крок,
ругі. «Толькі б не ўпасці,— калацілася думка.—
ам, можа, як і выберуся, а кветкі прападуць».
ноў на імгненне паўсталі добрыя ўважлівыя вочы
барылькі. Яны сумна ўсміхаліся і, здавалася, аб-
ечым прасілі. Упарта зрабіў яшчэ крок, затым
шчэ. І вось ужо свабоднай рукою ухачіўся за ла-
завую галіну.

Калі Шостак выбраўся на бераг, з кажушка і
таню цурчалі струмені вады, а ў халявах ботаў
шопала. Адразу ж стаў даймаць, калаціць холад.
ўген зразумеў, што трэба хутчэй бегчы. Размах-
ночы поламі і грукаючы ботамі, ён пасігаў па да-
зве, што вяла ў Азярцы.

У прыёмным пакоі бальніцы нікога не было,
срамя санітаркі цёткі Клавы. Тая аж войкнула і
ліснула рукамі:

— Ай-яй-яй!.. І куды, Шостак, цябе так занес-
ла?! Гэта ж трэба...

— Ясеньку пераходзіў, цётка Клава. Вось кры-
ж і вымак,— стараючыся прыдаць голасу бадзёры
ш, хоць у самога аж ляскалі зубы, гаварыў Яўген.

Вымак!.. Вымак!..— перадражніла яго цёт-
ка. А ці ведаеш, што запаленне лёгкіх табе забя-
сціла?!
—

У адно імгненне цётка зняла з яго плячэй кажу-
шку, пасадзіла на табурэтку і пасцягвала боты.
Скора Шостак ужо ляжаў на нізенькай канаве, а
цётка Клава расцірала яму цела нейкай вадкасцю,

ад чаго ў носе моцна казытала і Яўген раз-пораз чхаў. Неўзабаве зайшоў доктар Нікадзім Сяргеевіч, заклапочана сказаў: «Ну і ну...», прысеў на край канапы. Ён дастаў з кішэні халата навушнікі, надзеў іх і стаў вадзіць па грудзях Шостака чорным кружочкам. Потым падняўся і сказаў:

— Калі абыдзецца без запалення, то лічы, хлопец, што ты нарадзіўся ў кашулі.

Яўген Шостак, вядома ж, не нарадзіўся ў кашулі, і без запалення лёгкіх не абышлося. Але ж якая была радасць, калі назаўтра пад вечар да яго ў палату зайшла Марылька. Яе блакітныя вочы свяціліся трывогай, ласкай і дабрывёй. У руках яна трымала прынесеныя Яўгенам кветкі, а вусны шапталі: «Я ведала, што ты прыйдзеш, ведала...»

ПЯЦЁРКА ПА ПРЫРОДАЗНАЎСТВУ

Хата дзеда Рыгора і бабкі Ганны ў вёсцы Куніцы прытулілася на схіле пагорка ля самага лесу. Далей дамоў няма, і толькі высокую сцяну сасновага бору разразае прагаліна — пясчаная дарога вядзе ў райцэнтр.

Калісьці дзед Рыгор працаваў лесніком. Але ўжо гадоў пятнаццаць, як кажучь, на заслужаным адпачынку. Адпачынак адпачынкам, але без лесу дзед свайго жыцця не ўяўляе. Дапамагае леснікам дзе парадай, а дзе сякерай, якую ён заўсёды носіць за шырокай дзягай. «У лесе павінна быць чысценька, як у парку», — любіць гаварыць дзед свайму адзінаццацігадоваму ўнуку Славіку.

Дачці дзеда Рыгора даўно вырастлі і працуюць у горадзе. Толькі самая малодшая, Кацярына, асела тут, у родных Куніцах. Яна выйшла замуж за аднавяскоўца Косцю. Абое яны працуюць у паліводстве. Жывуць маладыя ў новым доме праз не-